MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajain äänenkannattaja – Perustettu 1916
Päätoimittaja Mikael Pentikäinen
Toimituspäälliköt Jussi Martikainen, Tiina Taipale

Voi reserviläiskirje ja miesten ikioma harmaa kupla.
JOHANNA VASARA LÄNSI-SAVOSSA

Sipilän hallitukselta keppiä ja porkkanaa

Pääministeriksi tänään nimitettävän, keskustan puheenjohtajan Juha Sipilän kolmen puolueen hallitus esitteli keskiviikkona hallitusohjelmansa sekä ministeripestien jakaantumisen puolueiden kesken.

Sekä ohjelman laatiminen että ministerijako meni suunnilleen ennakkoon laaditun prosessikaavion mukaan. Suurin yllätys oli, että perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini valitsi valtiovarainministerin tehtävän sijaan ulkoministerin pestin. Entisestä pääministeristä kokoomuksen Alexander Stubbista tulee valtiovarainministeri.

Vaikka hallitusohjelmasta haluttiin tehdä strateginen, niin se sisältää myös yksityiskohtaisia päätöksiä. Leikkauksia on tulossa kaikille hallinnonaloille puolustuspolitiikkaa lukuun ottamatta. Välittömät säästöpäätökset ovat neljä miljardia euroa.

Leikkaukset ovat kipeitä ja ne kohdistuvat kaikkiin. Kokonaisveroastetta ei koroteta, mutta verotuksen painopistettä siirretään ansiotuloverotuksesta muihin veroihin. Samalla myös leikataan monia vähennyksiä.

Hallitusohjelma on viime vuosien budjetteihin verrattuna erilainen, koska nyt halutaan leikkausten ja veromuutosten lisäksi panostaa myös kasvun aikaansaamiseksi.

Hallitus lupaa muun muassa helpottaa pienituloisten verotusta, parantaa kotitalousvähennystä sekä keventää ja kehittää yritysten sukupolvenvaihdoksia. Myös autoverotusta kevennetään asteittain ja otetaan käyttöön yrittäjyysvähennys.

Hallituksen kärkihankkeiden vauhdittamiseksi ja väylien korjausvelan vähentämiseksi hallitukselta on tulossa 1,6 miljardin euron panostus vuoden 2018 loppuun mennessä.

Poikkeuksellisen hallitusohjelmasta tekee myös se, että siinä on jo päätettyjen säästöjen lisäksi myös ehdollisia menoleikkauksia ja veronkevennyksiä.

Hallitus patistaa työmarkkinajärjestöjä yhteiskuntasopimukseen. Ellei riittävän kattavaa sopimusta synny, hallitus leikkaa menoja nostaa veroja lisää yhteensä 1,5 miljardia euroa. Jos sopimus syntyy, niin lisäleikkauksista luovutaan ja verotusta kevennetään miljardi euroa.

Vaikka leikkaukset jakaantuvat kaikille, niin kipeimmin ne kohdistuisivat muun muassa lapsiperheisiin, työttömyysturvaan ja työeläkkeisiin.

Sipilä yritti saada aikaan yhteiskuntasopimusta jo ennen varsinaisia hallitusneuvotteluja. Sopimus kaatui liian kireään aikatauluun ja osin myös Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n joustamattomuuteen. Työntekijäjärjestöt tyrmäsivät EK:n esittämän työajan lisäämisen.

Hallituksen keskeiset ministerit ovat ulkoministeri Timo Soini (vas.), pääministeri Juha Sipilä ja valtiovarainministeri Alexander Stubb.

Hallituksen tavoitteena on, että kilpailukykyä parannetaan vähintään viidellä prosentilla ja kehitetään muutosturvaa ja siihen liittyvää koulutusta.

Työmarkkinajärjestöt joutuvat totisen paikan eteen, koska niiden pitää sopia asioista kovan ulkoisen paineen alla. On selvä, ettei kukaan halua ottaa syytä niskoilleen yhteisvaikutukseltaan kahden ja puolen miljardin euron arvoisen sopimuksen kaatamisesta.

Ei ole ihme, että joillakin tahoilla hallitusohjelman kirjausta pidetään kiristyksenä. Toisaalta työmarkkinajärjestöille tarjotaan historiallista vaikuttamisen mahdollisuutta.

Yhteiskuntasopimuksen liittäminen kiinteästi hallitusohjelmaan osoittaa, että se on keskeinen osa Sipilän hallituksen yrityksessä kääntää talous takaisin kasvuun. Sopimuksen kaatuminen olisi kova isku hallituksen tavoitteelle sekä työmarkkinajärjestöjen vaikutusmahdollisuuksille tulevaisuudessa.

Aikaisemmat yritykset yhteiskuntasopimuksen aikaansaamiseksi eivät ole onnistuneet. Helppoa se ei ole nytkään, mutta olisi erittäin tärkeää, että sopimus syntyisi aidosti neuvottelemalla.

Tulokseen pääseminen edellyttää tässäkin tapauksessa kepin lisäksi myös porkkanaa. Sanelupolitiikalla ja joustamattomuudella ratkaisua ei synny.

» Yhteiskuntasopimus on tärkeä osa hallitusohjelmaa.

Keskustan kova vastuu

Pääministeripuolue keskusta otti monista ennakkoarvailuista poiketen uudessa hallituksessa peräti kuusi ministerisalkkua. Yhteensä 14 ministerin hallituksessa salkkujako tekee keskustasta kiistattoman päähallituspuolueen.

Salkkujen määrääkin merkittävämpää on niiden sisältö. Ministerijaossa keskusta ottaa vastuun sote-uudistuksesta, liikenne- ja kuntapolitiikasta, elinkeinojen kehittämisestä sekä biotaloudesta – siis lähes kaikista keskeisistä uudistuksista.

Tänään pääministerinä aloittava Juha Sipilä on korostanut sekä kampanjassaan että hallituksen kokoamisessa luottamuksen lisäksi vastuuta. Vastuuta Sipilä ja keskusta nyt ottavatkin.

Hallituksen onnistumisen kannalta on olennaista, pystyykö se yhtenäisenä puolustamaan kaikkia kipeitäkin ratkaisujaan. Yhteisvastuu antaa onnistuessaan riittävän tuulensuojan yksittäisille ministereille. Tähän Sipilä näyttää luottavan.

Hallitusneuvotteluiden aikana liikkui ajatuksia maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhdistämisestä luonnonvaraministeriöksi. Lopputuloksena ministeriöt jatkavat erillisinä, mutta niitä johtaa yhteinen ministeri.

Maatalous- ja ympäristöministerin salkun saa keskustan Kimmo Tiilikainen. Hänellä on taustansa ja aiemman ministerikokemuksensa perusteella vahvat edellytykset tehtävään – jopa ministeriöiden ristiriitojen sovitteluun.

Maa- ja metsätalouteen sekä ympäristöpolitiikkaan liittyvien paineiden vuoksi Tiilikainen tulee tarvitsemaan vankan tuen koko hallitukselta. Keskusta on joutunut monissa hallituksissa toteamaan, ettei tämä tuki ole itsestäänselvyys.

Ympäristöhallinnossa ja -politiikassa on välttämättömiä korjaustarpeita oppositioon siirtyneiden vihreiden jäljiltä. Hallitus ei voi jättää korjauksista vastaavaa ministeriä yksin opposition hampaisiin.

YLIÖ

Osuuskunnan pitää tuottaa jäsenarvoa

Tuottajaosuuskunnilla ja niiden pääosin omistamilla osakeyhtiöillä on yksi selkeä etu muihin yrityksiin verrattuna: markkinoilta saatu raha jää osuuskuntaan ja sen jäsenille. Se ei valu kolmansille osapuolille, esimerkiksi ulkomaisille omistajille, jotka haluavat yrityksen voitosta osingot itsellensä.

Osuuskunnassa tätä tarvetta ei ole, koska palautettavissa oleva ylijäämä maksetaan aina tuottajajäsenille.

Myös osuuskuntien omistamissa pörssiyhtiöissä suuri osa yhtiön osingoista maksetaan omistajaosuuskunnille, omistusosuuden suhteessa.

Hinnan lisäksi palveluetuja

Tuottajan saama tilityshinta, oli kyse maidosta, lihasta tai kananmunista, on konkreettisin ja tärkein jäsenarvoa luova tekijä. Maatilat ovat kasvaneet niin isoiksi, että yksikin sentti kilohinnassa merkitsee tuhansia euroja viivan alla. Siksi tuottajaosuuskunnan on oltava markkinoilla yhtä tehokas kuin kovin kilpailijansa.

Pelkkä hintakilpailu johtaa lyhytjännitteisyyteen, koska markkinatilanteet vaihtelevat. Tuottajaosuuskuntien onkin pitkäjänteisesti ja monipuolisesti palkittava osuuskuntaan sitoutuvaa jäsentä, suhdanteista riippumatta.

Tuottajaosuuskunnan palveluilla on merkittävä rahallinen arvo. Tuotteiden keruuta tiloilta sekä niiden jalostusta ja markkinointia pidetään Suomessa helposti itsestään selvyytenä. Jos kuvittelemme tilanteen, että osuuskunnat eivät tätä hoitaisi, niin kustannukset olisivat maatiloille korkeammat. Tämä näkyisi tuottajan tilipussissa.

Monet tuottajaosuuskunnat myyvät tai välittävät tuotteita ja palveluja jäsenilleen. Maitotankit, rehut, tarvikkeet ja neuvontapalvelut ovat tästä hyviä esimerkkejä. Niiden rahallinen etu markkinahintoihin verrattuna on huomattava.

Jäsenosuudelle korkotuottoa

Yksi esimerkki jäsenarvon tuottamisesta on osuuskunnan maksama osuuspääoman korko. Siihen ovat oikeutettuja vain osuuskunnan osuuksia merkinneet tuottajat.

Viime vuosina korot ovat olleet huomattavan korkeita. Monilla jäsentiloilla osuuspääoman määrä on korkea ja kasvava, jolloin maksetun koron määrä on tuhansia euroja.

Osuuksien merkitsemisestä voi myös olla verotuksellista etua: ensinnäkin osuuspääoman korko on osin matalasti verotettua. Toiseksi osuuskunnan osuudet nostavat tilan nettovarallisuutta jopa enemmän kuin osuuspääomaa on maksettu, minkä ansiosta suurempi osa tilan verotettavasta tulosta siirtyy ansiotulosta pääomatuloksi.

» Hyvin toimiva hallinto lisää sitoutumista osuuskuntaan.

Tästä on etua sillä edellytyksellä, että tilan verotettava tulo on niin korkea, että ansiotulojen veroprosentti ylittää pääomatulon veroprosentin. Näillä tekijöillä on jo merkitystä tilan talouteen.

Kasvavat jäsentilat tarvitsevat kumppanin

Pitäisikö osuuskunnan palkita isoja jäsentiloja enemmän kuin pieniä? Onko osuustoiminnan periaatteisiin kuuluva yhdenvertaisuus ristiriidassa tämän kanssa?

Jäseniä, siis yrittäjiä, tulisi palkita sellaisista asioista, joihin hän itse pystyy yritystoiminnassaan vaikuttamaan. Ilmiselvä esimerkki on tuotteen laatu; jos tuottaa premium-laatua, saa paremman hinnan.

Tilan kehittäminen ja kasvattaminen on yrittäjyyttä. Jos sen seurauksena tila myy tuotteensa suuremmissa erissä ja osuuskunta saa siitä lisähyötyä, tulisi tätä lisähyötyä käyttää näiden jäsenten palkitsemiseen kohtuullisessa määrin. Tämä ei mielestäni ole ristiriidassa yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. Palkitsemisen perusteet tulee aina olla avoimesti sovittuja.

Palkitsemisen tarkoitus on, että sekä jäsenet että osuuskunta hyötyvät. Sen sijaan asioiden, joihin yrittäjä ei voi vaikuttaa, kuten suomalaisissa olosuhteissa tilan sijainti, ei tulisi olla palkitsemisen lähtökohta.

Kasvavat tilat joutuvat ottamaan riskejä. Osuuskunnan yksi tehtävä voisi olla auttaa jäsentiloja hallitsemaan investointeihin, yhtiöittämisiin ja rahoitukseen liittyviä riskejä. Omaisuus- ja yrittäjäriskien hallinnassa osuuskuntien kannattaisi miettiä yhteistyötä vakuutusyhtiöiden kanssa.

LSO osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja Matti Murto mainitsee (MT 18.5.2015) neuvontapalvelujen merkityksen jäsenille. Niiden lisäksi isoilla tiloilla on tarvetta kovatasoiselle maatilan liikkeenjohdon erikoiskoulutukselle, jota osuuskunnat voisivat välittää jäsenpalveluna.

Liha-alan osuuskunnat ovat joutuneet pohtimaan erikokoisten jäsentilojen odotuksia pidempään kuin maitoalan osuuskunnat, joissa jäsentilojen kokoerot ovat perinteisesti olleet pienemmät.

Viime vuosien raju rakennekehitys maidontuotannossa on aiheuttanut tilakoon nopean kasvun. Siksi maito-osuuskuntienkin on mietittävä ennakkoluulottomasti uusia jäsenpalveluratkaisuja.

Yhteisöllisyyden merkitys palaa

Osuustoiminnan perusominaisuus on yhteisöllisyys. Tämä on jäänyt monissa osuuskunnissa vähälle huomiolle.

Maitoalan osuuskunnat ilahduttavasti vaalivat asiaa tarjoamalla jäsentiloille eri tapoja kohdata toisia tuottajia. Parhaat neuvot yrittäjä saa usein toiselta yrittäjältä. Yhteisöllisyys antaa voimavaroja pärjätä yrittämisen arjessa.

Tuottajaosuuskuntien kasvaessa jäsenen ja osuuskunnan johdon etäisyys saattaa kasvaa. Tällöin vaarana on, että jäsenelle tulee tunne, että hän ei voi vaikuttaa osuuskunnan toimintaan. Hyvä jäsenviestintä on silloin tärkeää. Se pitää olla suoraan johdolta tulevaa.

Sen lisäksi osuuskunnan hallinnon tehtävä on toimia viestijänä johdon ja jäsenistön välillä. Hyvin toimiva hallinto lisää sitoutumista osuuskuntaan, mutta heikosti toimiva vähentää sitä.

KARI HUHTALA
Kirjoittaja toimii osuustoimintajohtajana Pellervo-Seurassa sekä tekee väitöskirjaa tuottajaosuuskuntien hallituksista.

TOIVANEN

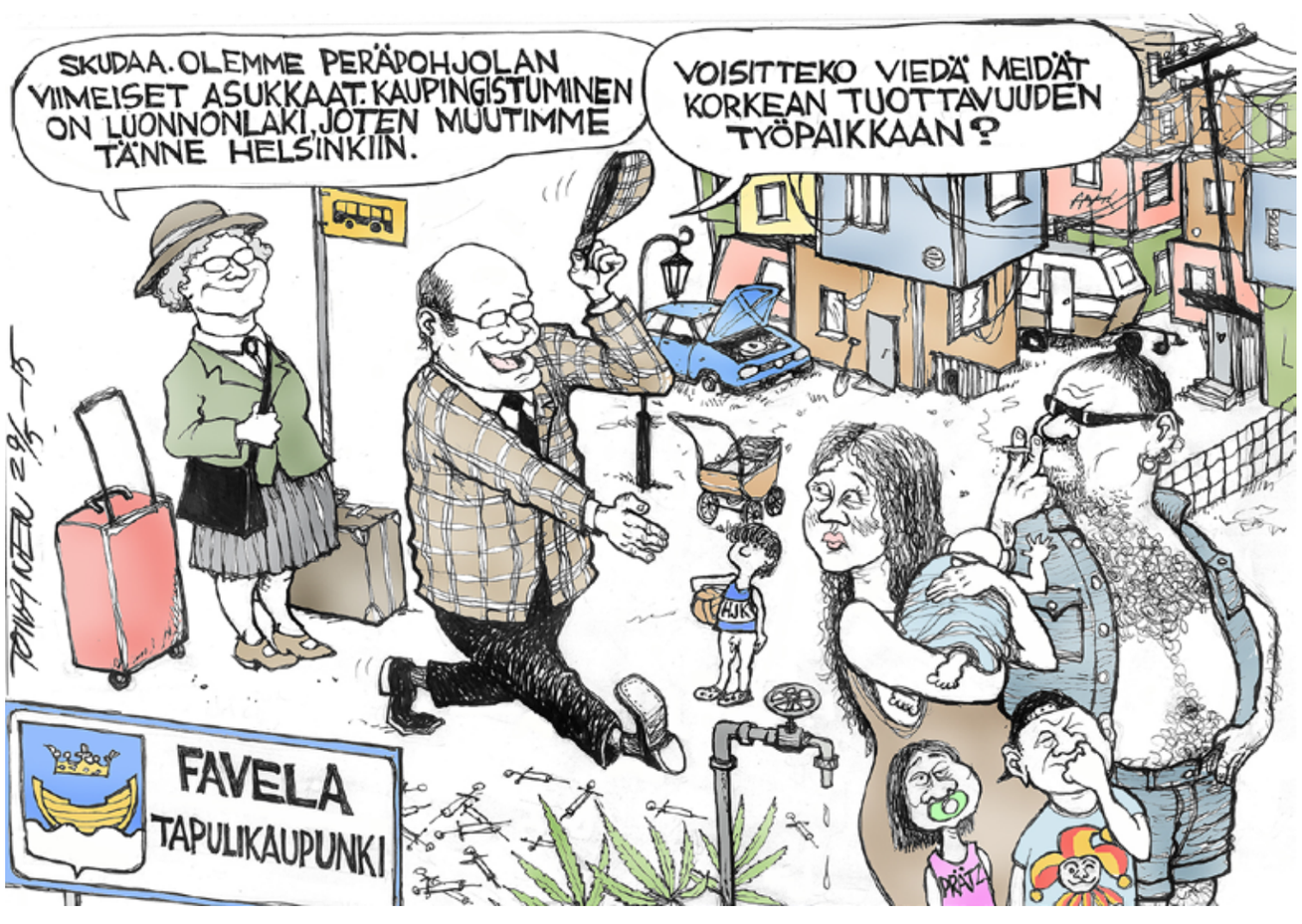

KOLUMNI: KAIJALEENA RUNSTEN

Miksi polttaa, kun voi kierrättää?

Sen jälkeen kun jätteenpoltto lopulta sallittiin viime vuosikymmenen lopulla, maahamme on noussut puolen tusinaa isoa polttamoa. Kaksi on paraikaa rakenteilla ja kolmaskin toteutusta vailla.

Into niiden rakentamiseen räjähti, kun kaatopaikkalakia tiukennettiin nopealla siirtymällä ilman, että pohdittiin raaka-ainetaloutta kokonaisuutena (MT 25.5.).

Kuntien näkövinkkelistä jätteenpoltto on paitsi yksinkertainen keino jätteen sijoitusongelmaan myös taloudellisesti hyvä bisnes. Kunta – tai käytännössä yleensä ryhmä kuntia – voi kontrolloida koko jäteketjua ja myös ansaita sillä. Jos jätteet kierrätettäisiin, sama ei onnistuisikaan.

Kaiken lisäksi energialaitokset ovat kuntalaisten silmissä hyvällä asialla: torjutaan ilmastonmuutosta, kun jätteet eivät mätäne kaatopaikoilla metaaniksi.

Uudessa hallitusohjelmassa tavoitellaan kiertotalouden läpimurtoa osana kärkihankkeeksi nimettyä biotaloutta. Yksi keskeisistä mittareista on nostaa yhdyskuntajätteen kierrätysaste puoleen. Käytännössä siis myönnetään, ettei homma onnistunut aiemman tavoitteen mukaan tämän vuoden loppuun mennessä.

Ravinteet halutaan kiertoon Itämeren läheisillä alueilla, mutta hevosenlannan poltto sallitaan.

kaijaleena.runsten@maaseuduntulevaisuus.fi

Kierrätysaste on junnannut vajaassa kolmanneksessa siitä asti, kun polttolaitoksia alettiin rakentaa. Puhtaan teknologian eli cleantechin ja biotalouden luvattu maa Suomi on läntisen Euroopan hännänhuippu. Aika vakuuttavaa eikö?

Nyt uusi aikataulu on siirretty vuosikymmenen loppuun, mikä on myös EU:n asettama takaraja. Itse epäilen, kuinka käy, kun polttolaitosten arsenaali riittää tupruttamaan kaksi kolmannesta yhdyskuntien jätteestä.

Uusi hallitus haluaa lisäksi, että lannan ja jätevesien ravinteista saadaan puolet talteen alueilla, jotka ovat Itämeren ja muiden vesistöjen kannalta herkkiä. Tälle annetaan aikaa vuoteen 2025.

Tavoite on hieno, etenkin jos samalla vältetään asettamasta lisää sotkuisia ympäristöehtoja maatiloille. Lisäksi soisi todella, että viljelijöihin kohdistuva arvostelu vesistöjen pilaamisesta loppuu ja maa- ja metsätalousyrittäjät nähdään yhtenä biotalouden tärkeimmistä voimavaroista.

Biotalousohjelmassa on kuitenkin mitä merkittävin ristiriita. Ravinteet halutaan kiertoon Itämeren läheisillä alueilla, mutta hevosenlannan poltto sallitaan. Tallien lantaongelma on suurin Etelä- ja Lounais-Suomessa eli samalla alueella, jota tiukin kierrätystavoitekin koskee.

Ymmärrän kaupunkien läheisten tallien ongelmat lannan varastoinnissa. Mutta on kerrassaan järjetöntä tuhlata maailman parasta lannoitetta polttamalla se taivaan tuuliin.

Kuten tämän lehden lukijat ymmärtävät, lannan fosfori on yksi elollisen elämän perusravinteista ja se on uusiutumaton luonnonvara samalla tavoin kuin puhdas, suolaton vesi tai öljy.

Miksi siis polttaa sitä edes pienissä määrin, kun muun muassa Outotecillä on teknologia fosforin kierrättämiseen (MT 18.8.)?

Maahamme synnytetyn jätteenpolttoarsenaalin vaara on nimenomaan siinä, että lähivuosina kattilaan kärrätään hevosenlannan lisäksi melkoinen määrä muuta arvokasta biojätettä kuten jätevesilaitosten kuivattua lietettä ja yhdyskunnissa, jopa elintarviketeollisuudessa syntyvää hävikkiruokaa.

Biojätteestä saataisiin ravinteet kiertoon ja lisäksi niitä mädättämällä syntyisi biokaasua. Paikallisia myönteisiä esimerkkejä löytyy, mutta kovin tukalaa myyräntyötä ne ovat saaneet tehdä asian eteen.

Kiertotalous törmää tässä toiseen energiapolitiikan vallan linnakkeeseen: keskittämiseen.

”Suuri on kaunista” -maailmaan ei mahdu hajautettua sähkönsyöttöä eikä biokaasun tuotantoa ja jakelua. Ilma- ja maalämpöpumput samoin kuin aurinkopaneelit ja tuulivoima ovat kaikki turhaa näpertelyä.

Uuden hallituksen yksi suurimmista haasteista onkin murtaa ajattelu, ettei pienillä puroilla olisi merkitystä.

Kun me kaikki - yksittäiset kansalaiset, kaikenkokoiset yritykset ja julkinen sektori – kierrätämme, raaka-aineita palautuu käyttöön ja palaa paitsi lämmöksi ja sähköksi myös polttoaineina.

Vain sitä kautta bio- ja kiertotalouteen syntyy niitä yrityksiä ja työpaikkoja, joista Suomessa on kipeä puute. Automatisoidussa jätteenpolton ketjussa ei kovin monia inhimillisiä tekijöitä tarvita.

LEHTIKATSAUS

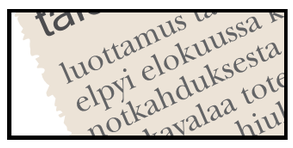

Kainuun malli koko maahan

Kainuun Sanomat arvioi hallitusohjelman sote-ratkaisua.

”Suurimpaan, eli sote-kysymykseen saatiin vihdoin selvyys: hallitus siirtää sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun aluehallinnoille. Käytännössä tämä tarkoittaa Kainuun hallintokokeilun tyyliseen maakuntavetoiseen sote-järjestelmään siirtymistä.

Hallitusohjelman sanamuodoissa sote-alueita ei ole sidottu maakuntiin, mutta alueiden maksimimäärä 19 on sama kuin maakuntien määrä. Ohjelmassa puhutaan itsehallintoalueista, joissa valtaa käyttävät vaaleilla valitut valtuustot.

Rahoitukseen liittyy vielä isoja kysymyksiä, sillä Sipilä kertoi keskiviikon infossa, että maakunnallista verotusoikeutta tuskin on tulossa. Ohjelman mukaan ensin selvitetään valtion ja/tai kuntien rahoitusmallit. Toisessa vaiheessa siirrytään yksikanavaiseen rahoitukseen.”

”Toivoa sopii, että Suomen talouden ongelmat ovat pääosin rakenteellisia, sillä hallitusohjelman mukaisilla toimilla rakenteet muuttuvat rankasti. ”

Ei olisi Soinista uskonut

Ilkka hämmästelee aloittavan ulkoministerin Timo Soinin (ps.) salkkuvalintaa.

”Hallituksen ministerinimien suurimman yllätyksen järjesti Timo Soini itse. Kolmesta pääneuvottelijasta juuri hänestä on tulossa uusi ulko- ja Eurooppa-ministeri.”

”Niin odottamaton Soinin valinta oli, että häntä syytettiin jo vastuunpakoilusta. Kyllä valtiovarainministerin tehtävä on painavampi, samoin itse tehtävä raskaampi. Soini ei halunnut kirstunvartijaksi, koska kävelyretkellään totesi, ettei ’se ei ollut mun juttu’.”